

Visitation av en intagens bil

Anmälan

Förtroenderådet klagade på att en tjänsteman vid anstalten Singeshult hade utfört en visitation av en bil som tillhörde en av de intagna i anstalten. I anmälan anfördes huvudsakligen följande. Bilen, som var parkerad, visiterades av en tjänsteman utan att personen som ägde bilen var misstänkt för någon olaglig verksamhet. I efterhand ville en annan tjänsteman att bilens ägare skulle godkänna visitationen. Denne vägrade dock då visitationen redan var genomförd.

Utredning

Kriminalvårdsmyndigheten Halmstad anmodades att yttra sig över det som förtroenderådet framfört i sin anmälan. Kriminalvårdsmyndigheten hämtade härvid in yttrande från den ansvarige kriminalvårdsinspektören AA, vid anstalten Singeshult. I detta yttrande anförde han följande.

Den dåvarande tillfälliga anstaltsledningen hade beslutat att, för att anstalten skulle medverka till att intagna skulle få låna bilar av varandra, ställa som krav att bilarna skulle visiteras. Den intagne skulle då muntligt ge sitt medgivande till visitationen. Först efter visitation av bilen skulle anstalten medverka till att bilnycklarna kunde lämnas ut till den intagne som skulle låna bilen. Anledningen till beslutet var att minimera risken för smuggling mellan intagna.

I det nu aktuella fallet ville en av anstaltens intagna låna ut sin bil till en annan intagen. BB följde de instruktioner han erhållit av den dåvarande anstaltsledningen. Han informerade den intagne som skulle låna ut sin bil om att förutsättningarna var att personalen skulle få möjlighet att titta igenom bilen. Den intagne gav sitt muntliga medgivande till visitationen. BB uppger att han handlat enligt givna instruktioner och han har inte visiterat bilen på egen hand. CC har berättat att efter visitationen önskade han inhämta ett skriftligt godkännande men detta avböjde den intagne.

I samband med händelsen fick undertecknad information om vad som hade hänt eftersom jag då var myndighetens rättsvårdare. Jag informerade om gällande bestämmelser för visitation av bilar och rutinerna ändrades omedelbart. Någon visitation av bilar har därefter ej gjorts.

Kriminalvårdsmyndigheten Halmstad anförde för egen del, genom kriminalvårdschefen DD, följande.

I kriminalvårdsinspektören AA:s yttrande framgår att det av tidigare tillfällig anstaltsledning vid Singeshult (anstalten är relativt nyligen öppnad, september 2004) beslutats att, för att intagna skulle få möjlighet att låna bil av varandra, ställa som krav att bilarna skulle kunna visiteras. Anledningen till detta beslut var att minimera insmugglingsrisken. Händelsen inträffade den 8 januari 2005 enligt förtroenderådet, men AA anser att tidpunkten inte är korrekt utan menar att detta var tidigare.

I samband med visitationen fick AA, som då var myndighetens rättsvårdsinspektör, information om händelsen och instruktioner och rutiner ändrades direkt. Därefter har inte visitation av bilar tillhörande intagna gjorts.

Myndigheten medger av skäl som ovan angetts att ett fel begicks vid visitation av en intagnas bil. Felet orsakades av felaktiga instruktioner, men dessa instruktioner ändrades omedelbart och därefter har inte visitationer av intagnas bilar gjorts. Det är beklagligt att anstalten hade felaktiga instruktioner, men avsikten var att i samråd med intagna försöka medverka till gagn för de intagna.

Förtroenderådet gavs tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Vid kontakt med anstalten upplystes följande. Den undersökta bilen i fråga var parkerad på en parkeringsplats inom anstaltsområdet. Parkeringen ligger utanför de intagnas fritidsområde.

I beslut den 8 juni 2006 anförde *JO Nordenfelt* följande.

Bedömning

Kriminalvården anses ha befogenhet, trots att uttryckligt lagstöd för detta saknas, att undersöka sina förvaringslokaler och den egendom som finns i dessa i syfte bl.a. att vidmakthålla frihetsberövandet (se prop. 1978/79:62 s. 28 samt JO 1999/2000 s. 148 och JO 1997/98 s. 190). I det sistnämnda beslutet anförde dåvarande justitieombudsmannen Jan Pennlov bl.a. följande.

De kontrollåtgärder som således anses tillåtna inom kriminalvården utan uttryckligt lagstöd kan dock enligt min mening inte anses omfatta även intagnas bilar, ens om de står parkerade inom anstaltens område. Mot bakgrund av det syfte som låg bakom den nu aktuella genomsökningen av EE:s bil – att på grund av upptäckt av anstalten tillhörigt gods i en annan bil kontrollera om det i hans bil fanns något som tillhörde anstalten – är det uppenbart att den undersökning som gjordes är att anse som en husrannsakan enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken. Sådan husrannsakan kan, som ovan nämnts, företas efter förordnande härom av undersökningsledare, åklagare, rätten samt undantagsvis av polisman. Anstalten har alltså inte haft rätt att utan ett sådant förordnande företa en undersökning av bilen. För den felaktiga handläggningen av frågan kan anstalten självfallet inte undgå allvarlig kritik.

Jag börjar med att konstatera att den aktuella visitationen gjordes med stöd av instruktioner till anstaltens personal som enligt såväl anstalten som kriminalvårdsmyndigheten inte borde ha utfärdats. Dessa instruktioner ändrades omedelbart, och några visitationer av bilar har enligt uppgift därefter inte gjorts. Jag saknar anledning att göra något ytterligare uttalande i denna sak.

Jag vill tillägga att jag för egen del har svårt att se att det i rättsligt avseende skulle vara någon skillnad på att undersöka egendom som påträffats i anstaltens lokaler och egendom som påträffats utanför dessa men inom anstaltens område, så länge undersökningen sker som ett led i kriminalvårdens uppdrag att upprätthålla ordning och säkerhet i anstalten.

Sammanfattningsvis är det alltså önskvärt med klargörande lagstiftning så som föreslås av Kriminalvårdskommittén i betänkandet SOU 2005:54 s. 551 f. Jag skickar därför en kopia av detta beslut till Justitiedepartementet och riksdagens justitieutskott för kännedom.